

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה" ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש למגידי שיעור "דף היומי" חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד
מרת רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1067

מסכת נדה י"א - י"ז ♦ סופרים י"א, א' - י"א, ה'

בס"ד, ה' חשוון תש"פ

השבוע בגליון

- ♦ טבילה במקווה לשם מה, כולנו טמאים!
- ♦ באיזה אופן המקווה מטהר
- ♦ חיתוך כפיס עץ מן השולחן לאחר גזיזת ציפורנים, מדוע ולמה

- ♦ ועל גרי הצדק ועלינו
- ♦ גלגולה של נשמת הגר
- ♦ מדוע הרמב"ם שכב פרקדן בשבוע מקהיר?
- ♦ סדר יומו העמוס של הרמב"ם

דבר העורך

9 שבועות צלצול סרק

אנשים רבים פעלו רבות בימי חייהם. יש אשר הפכו לקבלנים מצליחים. אחרים השתלטו על תחומי מסחר רווחיים. יש אשר יצרו מוצר מבוקש, ועוד כהנה וכהנה. לכשנשאל כל אחד מהם: מה היה הרגע שבו החלטת לעשות את הצעד הראשון? כל אחד מהם יענה תשובה אחרת. **תשובתו** של נשוא סיפורנו, מתחילה בסדק שבקיר בקתה ישנה. לילה קר מאד ירד על הכפר. הגשם הרווה זה שבועות את פני האדמה, אשר הפכה לעיסת בוץ, ודומה היה כי הבקתה הדלה משייטת בבריכה גדולה, כתיבת נח בשעתו. ערפל סמיך נח על בתי הכפר מתחילת השבוע, צופן בחובו הבטחה לעוד ימים של גשם עז וקור צורב. הירח לא נראה, הכוכבים גם כן לא נצפו, ובבקתה הנושנה שרר חושך מוחלט. עיניהם הבורקות של

דף יג/ב קשין גרים לישראל כספחת ועל גרי הצדק ועלינו

מצווה מן התורה לאהוב את הגר, "ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים" (דברים י/ט), "שכל הנכנס תחת כנפי השכינה, אנו מצווים על אהבתו בשתי מצוות עשה, אחת מפני שהוא בכלל רעים" - ישראל - "ואחת מפני שהוא גר" (רמב"ם הלכות דעות פ"ו הל' ד'). "שמפני שנכנס בתורתנו הוסיף השי"ת אהבה על אהבתו וייחד לו מצוה נוספת" (ספר המצוות להרמב"ם מ"ע ר"ז, ועיי החינוך מצוה תל"א). הראשונים מוסיפים ומאריכים בכך שהתורה הוסיפה בחיוב אהבת הגר, יתר על חיוב כיבוד אב ואם (תשובות הרמב"ם הוצ' פריימן סי' ס"ט בתשובתו לר' עובדיה גר צדק, ע"ש בארוכה), זאת, מלבד החובה להתייחס אליו כאל יהודי מבטן ומלידה ולא להפלותו לרעה במאומה (פי' הר"י פרלא לשהמ"צ לס"ג עשה פ"ב בדעת רס"ג ובעל אזהרות אתה הנחלת, ע"ש בארוכה).

גלגולה של נשמת הגר: רבותינו הראשונים מתייחסים גם לחלק הנסתר, הנגלה ליודעי ח"ן, וכותבים, כי נשמתו של גר הצדק היתה מיועדת להיוולד בגוף של יהודי, וסיבות צדדיות גרמו לכך שהתגלגלה בנוכרי. בתשובות המיוחסות לבעלי התוספות (שו"ת בעלי התוספות נספח א' סעיף 49) הם כותבים זאת לגבי גמרתנו האומרת, כי "אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף": "מורי חמי זצ"ל אמר בשם הר"י חסיד זצ"ל, פירוש: חדר יש ברקיע וגוף שמו וכל הנשמות העתידות לינתן בבני אדם בתוכו, ומלאך הממונה... לוקח מן החדר ומשים במעי אשה. ולפעמים... ולפעמים משים נשמה שראויה להיות יהודי במעי גויה, ואותו נעשה גר".

כעת, נתבונן במשפט נוסף המובא בגמרתנו וננסה להבינו. "קשין גרים לישראל כספחת". רש"י מסביר, כי מאחר שפעמים שיש מגרי הצדק שאינם בקיאים במצוות בתחילת דרכם, עלולה לבוא פורענות על ידם, וכמו כן, ישראל עלולים ללמוד ממעשיהם עד אשר יספיקו ללמוד את המצוות לאשורן. יש מי שפירש, אומר רש"י, כי הגרים קשים לישראל, מפני ש"כל

לעילוי נשמת ראש ישיבת חכמי לובלין והוגה ומחולל הדף היומי

מרן הגאון רבי **מאיר שפירא מלובלין** זצוק"ל

נלב"ע ז' בחשוון תרצ"ד

תנצב"ה

צעילוי נשמת

האשה הצדקנית המחנכת

מרת **טשרנא טורק** ע"ה

ב"ר דוד שלזינגר זצ"ל אשת יבלחט"א הרב משה טורק נלב"ע ז' בחשוון תשס"א

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שמעון יסלזון** ז"ל

בן החבר שמואל ע"ה נלב"ע ה' מרחשוון תשנ"ו

וזוגתו מרת **לינה קריינלה** ע"ה

בת ר' אריה פורכהיימר ע"ה נלב"ע כ"ו בתשרי תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחו על ידי ילדיהם שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **משה ליכטנשטיין** ז"ל

ב"ר אליהו רפאל ז"ל

נלב"ע ט' בחשוון תש"ס

תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידיונו הר"ר **יזהר ליכטנשטיין** ומשפ' שיחיו - רעננה

לעילוי נשמת

מרת **יענטא פערל מונדרר** ע"ה

בת הר"ר אברהם ז"ל נלב"ע ח' חשוון תשע"ח **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

ישראל ערבין זה לזה", היינו: כל יהודי נושא על כתפיו אחריות למעשיו של רעהו היהודי, כאשר יש בידו למנוע את מעשה העבירה, ואם לא עשה כן, הרי הוא נתפס בעונו, אף כי אין עונשו חמור כעונשו של החוטא [לבד משבועה, שנאמר בה "לא ינקה" ועבירות חמורות. עיי' תוס' שבועות לט/א ד"ה "שנאמר"]. מעתה, הצטרפותם של גרים לישראל, מוסיפה כבדה על היהודים, לשמור גם על המצטרפים החדשים, ואם אינם עושים כן, חטא ועוון בא עליהם. אולם, רש"י דוחה פירוש זה על הסף, משום שלדעתו, רק זרע אברהם יצחק ויעקב קיבלו על עצמם ערבות הדדית, אך בערבות זו לא נכללו הגרים אשר יצטרפו לעם ישראל במהלך השנים! [ועיי"ש שהוכיח כן מסוטה לז/ב].

היהודי ערב לגר, הגר אינו ערב ליהודי: המהרי"ט (קידושין ע"ב) חולק על כך למחצה, לאחר שהוא מוכיח (משבועות לט/א ומדרש בפרשת ניצבים), כי גם הגרים בכלל ערבות, ואף סברה יש בדבר, שהרי חיוב הערבות נובע מן החובה המוטלת על כל יהודי למחות בחבירו העומד לעשות עבירה, ואין כל סיבה שיהודי לא יחייב את הגר לצדק. אולם, הוא טוען, כי היהודי ערב כלפי גר הצדק, ואילו גר הצדק אינו ערב כלפי היהודי! שכן, גר הצדק אינו מסוגל למחות, זה עתה הצטרף לאומה חדשה, מנהגים חדשים, הלכות חדשות, הוא אינו מהין למחות באחרים, אי אפשר להטיל עליו זאת [ועיי"ש שביאר לפי"ז את הפסוקים בפרשת ניצבים שמהם חז"ל דרשו שנעשו ערבים זה לזה].

היו שרצו לומר, כי מנידון זה נובעת ההשלכה הבא. כידוע, במצוות מסוימות יהודי יכול להוציא את חבירו ידי חובה. הנה, בליל שבת ראש המשפחה מקדש על היין, גם אם כבר שמע קידוש במקום אחר, וכל בני הבית יוצאים ידי חובה בברכת הקידוש, זאת, מדין "כל ישראל ערבים זה לזה". כלומר, מאחר שכל יהודי ערב לקיום המצוות של חבירו, הרי הוא כערב לחוב הפורע את חובו של הלווה. מעתה, כאשר נתבקש להכריע אם בכוחו של גר צדק להוציא אחרים ידי חובת מצווה, כגון, לגשת לפני העמוד כשליח ציבור וכדומה, נמצא, כי אם אינו ערב לאחיו היהודים, גם אינו יכול להוציאם ידי חובה! (עיי' "דגול מרבבה" סי' רע"ג שדן לגבי נשים, וציין את דברי התוס' לגבי גר. ועיי"ש בהגהות רע"א).

ברם, הפוסקים הדנים בנושא כותבים, כי להלכה הדברים אינם נכונים, כמוכח במשנה (ביכורים פ"א משנה ד') ובהלכה ("שולחן ערוך" א"ח סי' נ"ג סעי' י"ט), שגר צדק יוצא ידי חובת המצוות על ידי אחרים, וגם מוציא אחרים ידי חובה (עיי' "פרי מגדים" - פתיחה כוללת חלק שלישי אות כ"ט, שו"ת "מנחת יצחק" ח"ג סי' נ"ד אות כ', ועוד).

בספר הערות משיעורי הגרי"ש אלישיב זצ"ל מבאר, כי אין כוונת רש"י והמהרי"ט לטעון, כי הגרים אינם בכלל ערבות כלל, אלא שחומרת העונש המוטלת עליהם בגין ערבות זו, מופחתת מן העונש המוטל על יהודי שהיה בידו למנוע עבירה, שהרי גרים הם. ברם, מאחר שהם בכלל הערבות ההדדית, אין כל עילה לכך שלא ייצאו ידי חובה מאחרים וכמו כן יוציאו אחרים ידי חובה.

דף יד/א ריב"ל לייט אמאן דגני אפרקיד

מדוע הרמב"ם שכב פרקדן בשוכו מקהיר?

בגמרתנו מבואר האיסור לשכב "פרקדן", וכי רבי יהושע בן לוי הטיל קללה על השוכב "פרקדן". להלכה, "פרקדן" הוא הן השוכב על גבו והן השוכב על פניו, לפי שיש לשכב על הצד בלבד [בפוסקים מבואר, כי איסור חמור הוא לשכב פרקדן, ועל האדם להרגיל את עצמו לשכב על צידו - עיי' רמב"ם הל' דעות פ"ד הל' ה'; "שולחן ערוך" א"ח סי' ג' סעי' א'; ו"משנה ברורה" סי' רל"ט ס"ק ו']. מדברי גמרתנו מוכח, לכאורה, כי איסור שכיבת "פרקדן" כולל גם שכיבה לשם מנוחה ולא רק לשם שינה, שהרי גמרתנו שואלת, לשם מה יש צורך באיסור מיוחד לקרוא קריאת שמע פרקדן, הרי איסור זה תקף בכל עת ובכל שעה (עיי' "שונה הלכות" סי' רל"ט דין ג', אולם יש להעיר כי מלשון הרמב"ם משמע שהאיסור הוא על שינה).

באגרת שהרמב"ם כתב לרבי שמואל אבן תיבון, הוא מספר לו כי הוא מצוי בסיומו של יום, ו"אני שוכב פרקדן מתוך העייפות". הגאון רבי דוד שפרבר זצ"ל, בעל שו"ת "אפרקסתא דעניא" (ראה אוצר הפוסקים סי' כ"ג אות ט בהערה) מעיר, כי לכאורה, שכיבתו של הרמב"ם פרקדן אינה הולמת את המבואר בגמרתנו. ברם, שלשה הסברים שונים הוא מונה, כדי ליישב את מנהגו של הרמב"ם. ראשית, יתכן שהרמב"ם שכב על גבו, כאשר הוא מוטה מעט על צידו, ובאופן זה אין כל איסור, כמבואר בגמרתנו, מלבד הקורא קריאת שמע. כמו כן, אף על פי שמתוך המשא ומתן בגמרתנו עולה, כי איסור שכיבת פרקדן כולל גם שכיבה לשם מנוחה, מלשון הגמרא ומלשון הרמב"ם ומלשון ה"שולחן ערוך" עולה, כי האיסור אינו אלא בשכיבה לשם שינה ויתכן ששכיבה בעלמא אינה אסורה. רבני בית מדרשנו העירו, כי כוונת הדברים היא, ששכיבה לשם מנוחה העשויה להפוך לשינה ערבה - אסורה, אך שכיבה קלה תוך כדי עיסוק בדבר מה, אינה אסורה.

סדר יומו העמוס של הרמב"ם: הסברו השלישי של הגר"ד שפרבר זצ"ל מרתק עד למאד. הוא כותב, כי עיון בתוכן איגרתו של הרמב"ם מלמד, כי לא היתה זו שכיבת פרקדן רגילה. אגרת זו נסובה על אודות כוונתו של רבי שמואל אבן תיבון לבקר את הרמב"ם. הרמב"ם השיב לו, כי אף הוא משתוקק לראותו ולפוגשו, אך אין הוא ממליץ לרבי שמואל לסכן את עצמו בדרכים בעבור זאת, שכן, אין לו פנאי כי אם לראות את פניו ותו לא, ולא תהא להם שהות להתבודד ולעסוק

ילדיו הקטנים דמו לגחליות נואשות. הם התחפרו בערימות הסמרטוטים, חלמו על פת לחם ויחלו לקרן שמש שתבליח עם בוקר על גופם מההרע. **הוריו** הורישו לו בכתה זו, על חוריה סדקיה, שבריה ותלאותיה, רוח צפנית נשבה במרחבים הריקים מאדם. אותו רגע, בשעה שקם לתחוב סמרטוט בלה בסדק שמעל מיטת בנו הקטן, לאחר שהרוח שרקת מן הסדק היישר אל מקום משכבו של הזאטוט, גמלה בליבו ההחלטה: לא עוד.

הוא לא יסף לישון באותו לילה. שעות ארוכות התהפך על יצועו, אנה יפנה ולאן ילך. **הבוקר** אור, ובהחלטה נחושה הוא יצא את הבית, מלווה בברכת רעייתו ובאיחולי בניו ובנותיו. הגשם לא פסק. הרוח לא חדלה. בנעלים מטולאות הוא בוסס את דרכו, חפר את פסיעותיו במאמץ. זה מכבר חדל לספור את הימים ואת הלילות. בלילה היה מצטנן בגומחה כלשהי, וביום המשיך בדרכו ביתר שאת. אש ההצלחה בערה בקרבו. הוא חייב הצליח. מעט מזון והרבה תקווה הזינו את גופו. הוא היה מוכן לעשות הכל כדי להצליח.

שמט נעימה האירה לו פנים בשעה שנכנס אל העיר הגדולה.

לפני הכל, טרם יצליח, הוא הרגיש חובה ללגום כוס תה חם, פרקי אצבעותיו הלבנות ועורו הצפוד, ערו להתרפק על כוס זכוכית המכילה משקה רותח. מאן דהוא הפנה אותו לבית הכנסת אורחים, אשר המה מפה לפה עקב מזג האוויר הסוער שפינה את מקומו זה עתה, והוא התרווח בפינת בית התמחוץ, לוגם בהנאה את כוס החמין.

ליל חלומות נעימים חלף עליו.

עם בוקר הוא מצא לו ידיד חדש. קצבן וותיק, בא בימים, אשר ידע את מבואות העיר, משעוליה, מנהגיה, ויותר מכל - שמחותיה. בשבוע הבא, שח על אוזנו ידידו החדש, הגביר של העיר עורך חתונה לבתו, והיום, ממש היום, הוא עורך סעודת עניים. לא, אל תדאג, הסעודה היא של עשירים, עבור העניים. אני יודע שאתה טרוד מאד בעסקיך, אבל תמתין עוד יום אחד, תאכל משווא, אחר כך תנסה להגשים את חלומותיך.

לקראת ערב החלה נהירה רבתי אל האולם הגדול. אנשים לבושים בלויי סחבות, ראשי משפחות על טפס ונשיהם, לעיתים שני דורות ואף שלושה דורות, שירכו רגליהם אל המשתה שנערך לכבודם. מיודעניו הספיק לשכוח מעט ממטרתו, תיאוריו המפורטים של ידידו החדש על הטוב המצפה להם, השכיחו ממנו לרגע קט את משימתו הגדולה - להצליח.

שנים עשר תנורי ענק בערו באולם והפיצו חום נעים. הנוכחים הסירו מעליהם את מעיליהם, התיישבו בניחותא ליד השולחנות, או אז הכתה כברק הידיעה המרעישה במיודענו. מאן דהוא חמד להם לצון! השולחנות ריקים לחלוטין! מפות לבנות, בהוקות כשגל, היו פרוסות על השולחנות, צלחות, כוסות מזלגות וסכנים, ותו לא! **חיש** מהר התמלא האולם, שורות ארוכות של עניים, אלפי איש רעבים, ישבו על כסאותיהם בסדר מופתי, ליד שולחנות ריקים.

הוא המתין בדריכות לבאות.

נפתע ניכרה המולה סביב פתח האולם. אנשים עטויי ארשת חשיבות התרוצצו הנה והנה, הלך ושוב, האחד רץ אחרי השני וחוזר חלילה, וכאשר הם נחו מהתרגשותם, נפתחו דלתות האולם הרווחה, והגביר נכנס פנימה. חיך רחב על פניו, מעיל שחור כעורב עוטה על גופו, וצעיף פרווה בהיר עוטף את גרונו ומשתפל אל כרסו. לרגעים מספר שרר שקט מוחלט. עיני הכל הופנו אל מיטיבים ואיש חסדם, ובבת אחת האולם רעם בקריאות מזל טוב, מזל טוב.

מיודענו הצטרף לברכות הנלבבות, והתבונן בגביר בתשומת לב. הלה הושיט את ידו לכיס מעילו, שלף פעמון זעיר ממעמקיו, והשמיע צלצול ענוג בודד בפעמונו המזוהב. חיש מהר נחלצו מלצרים זריזים ככל עבר, וערמו לחמניות טריות על השולחנות. שבע רצון מן המתרחש, הניף הגביר את פעמונו פעם ועוד פעם, ולקול שני צלצולים ענוגים, ריחפו מלצרים משולחן לשולחן, נושאים בידיהם ששה סוגי רטבים. שלושה צלצולים. ניוחח נפלא של דגים מטוגנים מילא את האולם. ארבעה

בתורה בצוותא. כדי לסבר את אוזנו של רבי שמואל, הרמב"ם כותב לו באגרתו, כי סדר יומו עמוס לעיפה: מדי בוקר עליו לרכב על סוסו לקהיר כשני קילומטר, כדי לבקר את המלך ואת משפחתו ולעסוק ברפואתם וברפואת שרי המלכות. אפילו אם ימצאו כולם בקו הבריאות, ממשיך הרמב"ם, הוא שב לביתו רק לקראת חצות היום, עייף ורעב, ועל פתח ביתו ממתנינים עם רב מאד, יהודים ונוכרים, המבקשים למצוא מזור לחוליים. או אז הוא אוכל אכילת ארעי, אכילתו היחידה במשך היום! ועוסק עם החולים עד הלילה ואף מאוחר יותר. במשך זמן זה "אני שוכב פרקדן מתוך העייפות, ויכנס הלילה ואני בתכלית החולשה לא אוכל לדבר" (האגרת נדפסה בקובץ תשובות הרמב"ם ואגרותיו, אגרות הרמב"ם עמוד 28, ובשר"ת "פאר הדור" סי' קמ"ג).

תיאור נוגע ללב זה על מסירותו של הרמב"ם לחוליו מלמד, כי הרופא הגדול היה בבחינת חולה וחלוש לגודל התאמצותו, ולאדם חולה, כתב הגר"ד שפרבר זצ"ל, ניתן להקל שכיבת פרקדן. מעניין לציין עובדה היסטורית מפורסמת, כי כאשר שבת צבי שר"י הפציע כמשיח וכגואל, בעל ה"טורי זהב" שלח את חתנו לתהות על קנקנו, ולאחר שהלה נוכח כי שבת צבי שוכב פרקדן, פסק ה"ט" באחת, הוא אינו משיח! המשיח אינו עובר על דין, גם לא מדרבנן!

דף טו/ב למטלב

טבילה במקווה לשם מה, כולנו טמאים!

זה שבועיים ימים אנו לומדים על הגבלות בדיני אישות החלות בסביבת טומאה שמקורה באדם. בתום מקור טומאתם, עליהם לטבול במקווה טהרה, או אז הרי הם שבים להיות כאדם טהור, כפי שטמא מת, טמא שרץ, טמא נבלה ועוד, נדרשים לטבול במקווה טהרה, ואם לא עשו כן טומאתם עליהם.

כידוע, כיום כולנו טמאי מת, אחר שבעוונותינו חרב בית המקדש, ואין בידינו מי אפר פרה להטהר מטומאת המת. הנידון שנברר במאמר הבא הוא, מאחר שכולנו טמאי מת, מה מועילה טבילה זו או אחרת במקווה, הרי הכל מכירים את המשפט הידוע "טובל ושרץ בידו" (תענית טז/א ועוד), הבא לבטא, כי אדם טמא הטובל במקווה טהרה ואוחז שרץ בידו, אינו עולה מטומאתו. מה תועלת, איפוא, יש בטבילה במקווה טהרה.

ובכן, שני דרכים שונות פילסו רבותינו גדולי הדורות להבנת נושא חשוב ויסודי זה, כלהלן.

באיזה אופן המקווה מטהר: הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל ("שערי יושר" פ"ב) מבאר, כי שאלה זו מבוססת על ההנחה, שמקווה הטהרה מחיל על האדם רוח טהרה המסירה את הטומאה, וממילא, אין אפשרות להבין, כיצד יתכן שרוח טהרה תשרה על אדם שעדיין טומאה מסויימת עליו. ברם, האמת היא, כי המקווה פועל על ידי הסרת דיני טומאה כפי הניתן. כלומר, די בכך שדין טומאה אחד יסור מעם הטמא, כדי שהטבילה תועיל לו ותחשב כטבילת טהרה. לפיכך, דווקא טמא שרץ הטובל ושרץ בידו, לא עלתה לו טבילה, מפני שהוא ייצא מן המקווה בדיוק כפי שנכנס אליו - טמא שרץ, מה טעם, איפוא, לטהרו מטומאת השרץ הראשון, אם בלאו הכי ייטמא מיד מן השרץ השני. לא כן, בטבילת טמאי מסכתנו, הרי עליהם להשיל מעצמם דיני טומאה ייחודיים להם, אשר אינם נוהגים בטמא מת, ולפיכך, אף על פי שטמאי מת אנו, הטבילה מועילה ויש לה תוקף.

קיימת גישה שונה לחלוטין לנושא זה, ולפיה, גם אם נפרש כי "טובל ושרץ בידו" אינו עולה מטומאתו כלל, והוא נותר טמא מת, עדיין ניתן להבין מדוע טמאי מסכתנו טובלים לטהרתם, שכן, לא הרי דינם כדין יתר הטמאים. בגליון הראשון של מסכתנו הבאנו את שיטתו הייחודית של בעל ה"נדוע ביהודה" זצ"ל, אשר סובר כי ההגבלות בדיני אישות אינן נוגעות לדיני טומאה כלל, אלא התורה קבעה, כי המקרה אשר גרם לכך שחלה טומאה האוסרת על נגיעה ב'קודש', הוא גם המחיל את ההגבלות הללו, אך לא מפני דיני טומאה, אלא כדין שאר איסורי התורה ("שב שמעתא" שער א פרק י"ד, ועיי' שר"ת "נדוע ביהודה" תניינא י"ד סי' ק"ג). מעתה, תורתנו הקדושה קבעה, כי כדי להסיר הגבלות אלו יש לטבול במקווה טהרה, אך הן אינן טומאה, וממילא אין כל עילה להשוות ביניהן לבין המקרה של "טובל ושרץ בידו" (ועיי' בספר "שיח השדה" מהגר"ח קנייבסקי שליט"א, ליקוטים סי' י"א).

דף יז/א ולא אמרן אלא דלא גז מידי בתרייהו

חיתוך כפיס עץ מן השולחן לאחר גזיזת ציפורנים, מדוע ולמה

מנהגים רבים ושונים יש בשעת גזיזת הציפורניים ולאחריה. אחד המנהגים שרווח בעבר בתפוצות ישראל היה לנסר כפיס עץ זעיר מלוח השולחן לאחר סיום גזיזת הציפורניים. על מה ולמה - במאמר שלפנינו.

יש מן האחרונים (ראה "שמירת הגוף והנפש" סי' ס"ח אות י"ט) המביאים את גמרתנו כמקור למנהג זה. סוגייתנו מפליגה בסכנה העלולה להגרם על ידי השלכת ציפורניים גזוזות למדרך כף רגל - שהמעוברות עלולות להנזק מכך ביותר - תוך כדי שהיא מציינת, כי הדברים אינם אמורים אלא כאשר הציפורניים ניטלו במספריים; ציפורני הידיים והרגליים ניטלו באותו יום; ובעל המספרים לא חתך בהם דבר מה לאחר מכן.

צלצולים. ריח משכר של עופות צלויים ואוויזים אפויים הכה בנחיריו של מיודענו. הוא אכל עד שבעה, ונפשו משתוממת עליו. הוא ניסה לשאול את ידידו החדש, לתמוה באוזניו, אך הלה לא הביט לעברו; בלא להסיר את עיניו מצלחתו, הורה באצבעו על פיו ועל מנת העוף והמשיך במלאכתו. חמשה צלצולים. יינות מסוגים שונים הונחו לפני המסובים. לקול 'לחיים' רועם, נשמעו ששה צלצולים. מיני מאפה, מגדנות, ממתקים בשלל צורות, נערמו לפני האורחים אשר כבר לא היו מסוגלים לחשוב על צורתו של דבר מאכל.

כתום הנשף התיישב הגביר על במה מוגבהת במרכז האולם ושלישו הכריז כי הגביר נכון למלא כל משאלה של כל עני הנוכח באולם. כל אחד מן הנוכחים, ראשי לבקש מן הגביר חפץ מן החפצים הנמצאים באולם. **הקטנות** על התור עלו עד לב השמים. הראשון בחר בגביע הכסף הגדול של הגביר. הלה העניקו לו בחפץ לב. השני ביקש מערכת כלים מפוארת. נענה. השלישי חמד את חפתי הזהב של הגביר. בלבו של מיודענו כבר גמלה ההחלטה מה יטול עמו, אך חוורון עז כיסה את פניו, שמא ואולי אחד מן העומדים בתור לפניו יקדימו, ובכלל מי ערב לו שהגביר יאות לבקשתו. הוא מלמל בלשונו פסוקי תהילים, מזמורים, סגולות וישועות, ובקשתו התקבלה. איש לא ביקש את שלו. הוא קירב את פיו בהתרגשות גוברת והולכת לאפרסתו האדומה של הגביר: אני רוצה את הפעמון שלך.

את אשר יגור בא.
- **את הפעמון?** מה תעשה איתו.
הוא לא וויתר.
- **כן** את הפעמון, אדוני.
הגביר הניח את ידו על לוח ליבו.
- **צדיק!** תחשוב פעמיים, אולי תקח את עטי המוכספת.

ענה ידע מיודענו, כי נגע בנקודה האמיתית.
- **אדוני!** הבטחת שכל אחד יטול את מה שהוא רוצה, קרא בקול גדול.
- **אכן** כן, חביבי, לטובתך דורש אני, טול דבר-מה בעל ערך.
חושיו המחודדים אמרו לו, כי אם ימשיך ללחוץ על הגביר, הוא ייעתר לו.
כך אכן אירע. לאחר דין ודברים ממושך, לעיני מאות סקרנים, הפעמון עבר ממשכנו הבטוח במעיל הפרווה, אל קפל חבוי בסמרטוטיו של מיודענו.
הוא לא נפרד לשלום מידידו החדש. דרכו אצה רצה לו, לפני שהגביר יתחרט, או ברנשים מבין הקהל יחמדו את אוצרו הבלום.
כעבור שבועיים ימים, הוא שב והופיע בפתח בכתו הדה, אושר יעילי מציף את פניו, ולאחר ברכת שלום חטופה לבני משפחתו, התיישב אל השולחן מעשה גביר.

- **פירסו** על השולחן את מפת השבת.
- **אבא?**
- **יקירי,** מה שהיה הוא לא מה שיהיה. אנא, את מפת השבת.
מהלכים על בהונותיהם מתחו שני ילדים רזים את המפה הנקייה, אשר תקופה ארוכה לא היתה זקוקה לכיבוס.
- **הניחו** צלחות, כוסות ומזלגות.
- **מה** קרה לך מוטל, נזעקה רעייתו. אין לנו אפילו קליפה של בצל.
- **אם** אינכם רוצים להצטרף, יהי כך. אני מתחיל לאכול.
כוסות הונחו, צלחות הוגשו, ובני הבית תלו בראש משפחתם הצוהל מבט של תקווה מהול בפחד מסטורי. **בדחילו** ורחימו שלף מוטל את הפעמון, ליטף אותו, חיבק אותו, עצם את עיניו והנידו פעם אחת. כמו הגביר. קול ענוג מילא את הבקתה.
אט אט הוא פקח את עיניו, דימה צלליות אצות רצות למלא את מבוקשו. עיניו היו פקוחות לרווחה, ומאומה לא אירע. הוא קם ממקומו, הן הגביר עמד בשעה שהניפו, וחיקה את תנועותיו של הגביר.
הוא עבר חליפות מצלצול אחד לשני צלצולים, לארבעה, לעשרה; שיתחילו ישר מהעוגות, לא איכפת לו, עשרים, שלושים... בני ביתו חרדו לנפשו, והוא הניד את הפעמון האומלל, חבט בענבלו, קישקש בידיתו, שמא ואולי.

הדף היומי

נדה י"א-י"ז

ה'י"א חשוון

הקול קול פעמון, אך הידיים ידי עני ואביון.

★ ★ ★

יהודים יקרים.

בעוד תשעה שבועות, יהדהד קול גדול מקצה העולם ועד קצהו: "סיום הש"ס, ותחילת המחזור החדש של הדף היומי". האם מי מאיתנו מוכן ליטול על עצמו את האחריות לכך שיהיו יהודים אשר ישמעו את קול הפעמון, יכספו לצליליו, יערוגו לקולו, אך לא יאחזו להם מה להניח על השולחן? איש לא ימסור להם שיעור דף היומי? בבית הכנסת שלהם לא הוקם שיעור דף היומי?
היום הזה, עכשיו, זה הזמן לחולל את השינוי, להביא את המהפך ולהרעיד את האדמה.
ימים אלו ראויים המה לעודד יהודים נוספים להצטרף למעגלי הדף היומי.
בידינו הדבר!

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ר: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף י"ב ולישיילינהו לדידהו דילמא אינהו קא מחמידי אנפשיהו

מסתיר מעשיו מעיני הבריות

בעת מלחמת העולם השנייה, בני ישיבות רבים גלו לקובה שביפן, ושם, כידוע, התעוררה שאלה על זמן קביעת השבת, אם היא ביום השבת שהיה מקובל שם או למחרת. הדעות בין הגולים וכן בין גדולי התורה היו חלוקות.
בין הגולים היה גם האדמו"ר מאמשינוב זצ"ל. רבים ניסו להתחקות אחר מעשיו, כדי לברר מהי דעתו בנידון, אלא שהוא לא איפשר להם זאת; ומדי יום שבת ויום ראשון היה מסתגר בחדרו, ואיש לא ידע מהי הנהגתו בעניין...

דף י"ג/א איבעית אימא ביעיתותא דליליא ודאיגרא

יראת שמים - מזור נגד תאות אסורות

בגמרא נאמר, שהעומד בלילה על גג, מרוב פחדו אינו עשוי להגיע לידי הרהורים אסורים.
ברוח הדברים כותב ה"בית הלוי" בספרו "בית הלוי" על התורה, (ירוש), כי טבע הוא באדם שיראה ופחד מעבירים תאוות וחמדות. לא יוכל האדם לתרץ עצמו לפני הקב"ה כי היצר הרע התגבר עליו; שאלו היתה בו מעט יראת שמים, לא היה מתאוה כלל!
"מה ה' שואל מעמך? כי אם ליראה" (דברים). במעט יראה - כבר היית משיג הכל...

דף טז/ב הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים

תפילה על יראת שמים - נענית

הגמרא מביאה את דברי רבי חנינא, ש"הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".
פירש הרבי מקוצק זיע"א: תפילה שאדם מתפלל, עולה למרומים והיא תלויה בהחלטת שמים אם להענות לה אם לאו. אולם, תפילה על יראת שמים אינה נשקלת, היא נענית תיכף ומיד... ("אמרי שמאי", ברכות).

עילוי נשמת

הרב **יששכר דב פרנקל** ז"ל

ב"ר אברהם מנחם ז"ל

נלב"ע י' מר-חשוון תשע"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ובנותיו שיחיו

בספר "מטעמים" (ערך ציפורניים אות א) כותב, כי מקורו של מנהג חיתוך כפיס עץ מן השולחן דווקא, הוא ברש"י ישן. בנביא ירמיה (יז/א) נאמר, "בצפורן שמיר חרושה על לוח לבם ולקרנות מזבחותיכם". רש"י כותב: "ואחר שחתך ציפורניו יחתוך מעט מלוח השולחן הדומה למזבח מארבע קרנות השולחן" (הובא בספר "שמירת הגוף והנפש" סי' ס"ח אות י"ט, בשם סידור לקוטי צב). בספר "מטה אפרים" (סי' תר"ו סעי' ח' בהג"ה) העיר, כי אין ראוי לחתוך מן השולחן הדומה למזבח, אך יש לחתוך דבר כל שהוא.

לעומת זאת, החיד"א ("מחזיק ברכה" והובאו דבריו ב"שערי תשובה" הל' שבת ס"ס ונ"א) מבטל מנהג זה, "ומה שנוהגין לחתוך איזה דבר אחר נטילת הציפורניים, אין לחוש לזה". דבריו של החיד"א נובעים מהמשך גמרתנו המבטלת את הדברים ואומרת, "ולא היא, לכולא מילתא חיישינן", היינו: מה שנאמר, שהסכנה אינה אלא בציפורניים שניטלו במספרים, ודווקא כאשר ציפורני הידיים והרגליים ניטלו באותו יום, וכאשר בעל המספרים חותך בהן דבר מה נוסף הסכנה בטלה - אינו נכון. מעתה, בלתי מובן כלל כיצד השתרש בעם ישראל מנהג שאין בו ממש.

הגאון רבי בצלאל שטרן זצ"ל, רבה של וינא (שו"ת "בצל החכמה" ח"ג סי' נ"ד), מפרש את גמרתנו באופן הבא, כדי להסביר את מנהג ישראל. תחילה הגמרא מביאה את דברי רבי שמעון בר יוחאי, כי הנוטל את ציפורניו וזורקן מתחייב בנפשו ודמו בראשו. לאחר מכן היא מונה את האופנים הנזכרים אשר בהם אין נשקפת כל סכנה מציפורניים נטולות, ולאחר מכן, כאשר היא חוזרת בה ואומרת ש"לכולא מילתא חיישינן", היא אינה מחזירה את רמת הסכנה לדרגתה החמורה - מתחייב בדמו ובנפשו, אלא הסכנה היא ברמת חשש - לכולא מילתא חיישינן. זו הסיבה, שהתפשט מנהג קציצת כפיס העץ, כדי להפחית את הסכנה מהתחייבות בנפש, לחשש מועט ופחות מזה (ועיי' בספר "שמירת הגוף והנפש" שם, ע"ד התמיהה על דברי ה"ערוך השולחן" סי' ר"ס סי' ס"ו).

מעניין לציין, כי בספר "דרכי חיים ושלום" (סי' שנג) כתב, שניסור כפיס העץ הקטן אינו נעשה על ידי הסכין שבו הציפורניים ניטלו, אלא באמצעות הציפורן החתוכה...

רבינו ה"חפץ חיים" זצ"ל, אינו מביא להלכה את המנהגים הללו להצלה מן הסכנה העלולה להגרם מן הציפורניים הגוזזות, ברם, הוא מזכיר ("משנה ברורה" סי' ר"ס ס"ק ו) את דברי הגמרא במסכת מועד קטן (יח/א), כי הציפורן הגוזזה מזיקה כאשר דורכים עליה במקום שבו הושלכה לראשונה לאחר גזיזתה, אך אם הוזזה ממקומה, שוב אינה מזיקה. לפיכך, כתב ה"משנה ברורה", כי הגוזז את ציפורניו במקום שיש בו חשש כי אלו שתדרכנה עליהן תבאנה לידי סכנה, יטאטא את המקום ובכך יזיז את הציפורניים הגוזזות שנפלו, ויש שכתבו כי יטאטא את כל החדר, מפני שהסכנה חולפת אך ורק כאשר הן מוצאות מן החדר לחלוטין.

ראוי לחתום מאמר זה בדברי ה"ערוך השולחן" (שם): "וכל דברי חז"ל נאמנו מאד, והמה עניינים סגוליים שנעלמה מטבע השכל".

ותן חלקנו. דרך חדשה ללימוד שלך

לא בכל יום אפשר לצאת למסע חודש, מההתחלה. בימים אלו סיימו אלפי לומדי "ותן חלקנו" מחזור לימוד יומיומי של 12 שנים: 1... החל את סבב לימוד הש"ס. יחד עם קטעי גמרא, הלכה והגות חדישים. זוהי ההזדמנות שלך לקבוע עיתים לחזרה ללומדים כמה דקות וחכמי בסיפוק רחמי נעומו!

חודש ראשון התנסות חינם

קבע עיתים ללימוד < נעשיו > 3029*

לעילוי נשמת

מרת **פאני שפילברגר** ע"ה

(לבית שפרר) ב"ר נפתלי דב ז"ל

נלב"ע ז' בחשוון תשמ"ז תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם חיים קוט** ז"ל

ב"ר צבי ז"ל נלב"ע ז' בחשוון תשל"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו

פנחס צבי ויוסף מרדכי קוט שיחיו

הרב **יששכר דב פרנקל** ז"ל

ב"ר אברהם מנחם ז"ל

נלב"ע י' מר-חשוון תשע"ו

תנצב"ה

הונצח ע"י בניו ובנותיו שיחיו